

คนเป็นอาวูธ

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๔

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เหมาเจ๋อตุ้งเขาบอกว่า “มนุษย์นี้เปรียบเหมือนอาวูธ” แต่พระพุทธเจ้าบอกว่า “มนุษย์นี้ใจประเสริฐกว่า” ถ้ามนุษย์นี้เปรียบเหมือนอาวูธ อาวูธในการต่อสู้ใจ อันนี้ก็เหมือนกัน เหตุที่เกิดขึ้นนะเพราะเรื่องของมนุษย์ มนุษย์เป็นใหญ่ เอามนุษย์จากข้างในทำลายกันข้างในเอง มนุษย์นี้เป็นอาวูธใจ

แต่ถ้าทางโลก ความเจริญของโลก เอาว่าโลกเจริญ ๆ แล้วโลกมีความสุขมาก โลกเจริญมีความสุขมาก เขาคิดแต่ว่าเรื่องของโลกเขา แต่ทางเอเซียนี้พูดถึงเรื่องของน้ำใจก่อน เรื่องของศีลธรรม เรื่องของจริยธรรม แต่ทางนั้นพูดถึงวัตถุใจ วัตถุเขาสร้างขึ้นมานานไหนก็แล้วแต่มันก็ต้องเจ้อจานไป เทคโนโลยีมันตามทันกันได้ไง พอมันตามทันกันได้ ใครจะควบคุม มันก็ควบคุมไม่ได้ทั้งหมด

นี่มันถึงว่าย้อนกลับมา เขาเห็นว่ามนุษย์นี้เป็นอาวูธ มนุษย์นี้พลิกแพลงได้ แต่เราในศาสนาพุทธของพระพุทธเจ้าบอกว่า “ใจในมนุษย์นั้นสำคัญที่สุด” ใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน ทุกอย่างใจเป็นคนนำคิด ถ้าใจคิดจะทำอะไรแล้วใจตัวนั้นสำคัญที่สุด นี่มันถึงว่าย้อนกลับมาเรื่องของน้ำใจแล้วใจนี้มันสะสม มนุษย์มันแปลกประหลาดด้วย แปลกประหลาดที่ว่าไอคิวของคนไม่เหมือนกัน ไอคิวของคนบางคนนี่สูงส่งมากเลย เก่งปราดเปรื่องมาก บางคนนี่เกิดมาแล้วหัวทึบ หัวสมองไม่ปลอดโปร่ง บางคนเกิดมาไม่สมประกอบด้วย

อันนี้มันย้อนกลับไปว่า เรื่องของน้ำใจในมนุษย์นั้นมันยังสะสมของมันมาต่างหากอีก เราพูดกันแต่ชาติปัจจุบันนี้ว่า มนุษย์นี้เป็นอาวูธ แล้วมนุษย์นี้ก็เกิดตาย ๆ มองกันแค่นั้น แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามองย้อนกลับไปถึงอดีตชาติ ย้อนกลับไปการสะสมของใจมา ใจ

สะสมอย่างไรมา มันถึงจะย้อนออกมาแล้วมันถึงมาเป็นความคิดความเห็นของแต่ละบุคคล มันถึงเป็นอัจฉริยะแต่ละบุคคล ที่เป็นอัจฉริยะนี้มันต้องสะสมมา มันถึงมีพุทธภูมิไง พุทธภูมิการสะสมมาเป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้สะสมบารมีมา

ถ้าผู้สะสมบารมีมา มันก็มีมาเกิดตาย ๆ ในมนุษย์นี้ มันมีสะสมมันปนเปมา แม้แต่ไม่มีศาสนายังมีพระปัจเจกพุทธเจ้าจะมาตรัสรู้ได้ พระปัจเจกพุทธเจ้าก็ต้องมาตรัสรู้ธรรมนี้ มันลึกซึ้งกว่าพระอรหันต์ เพราะต้องค้นคว้าหาเอง พระอรหันต์เราหาขึ้นมา พระอรหันต์สาวกสาวกจะผู้ได้ยินได้ฟังนี้ มันก็ต้องสะสมบารมีมาเหมือนกัน สะสมบารมีมาจนกว่าจะเข้าถึงความเข้าใจ เพราะมันลึกซึ้งจน เห็นไหม ลึกละเอียด ลึกมาก กว้างขวางมาก จนสามารถเข้าไปจับต้องได้ยาก แต่เพราะไอ้สิ่งที่สะสมมา สิ่งที่เกิดตาย ไอ้สิ่งนี้บารมีสะสมมา ความสะสมมาอันนั้นนะมันก็เข้ากันได้ มันถึงจะมีอัจฉริยภาพ มันถึงจะมีสิ่งที่ว่ามนุษย์ที่ประเสริฐ มนุษย์ที่ว่าเป็นไป

ย้อนกลับมาเรื่องของใจ อันนี้ก็เหมือนกัน เราก็มาสะสมของเรา ถ้าเราสะสมใจของเราได้ เราพยายามทำใจของเรา เราเห็นตรงนั้นมันเป็นคุณค่ากลับมา ย้อนกลับมาที่เราใจ ย้อนกลับมาที่เราว่าเราจะสะสมดวงใจดวงนี้ ถ้ามันไม่ถึงที่สุดได้มันก็ต้องสะสมไปเพื่อจะให้ถึงที่สุดได้ เพราะอำนาจวาสนาบารมี มันต้องมีอำนาจวาสนาบารมีมา เห็นไหม แสกกัป ในพระอรหันต์แต่ละองค์สร้างบารมีมาแสกกัป แต่ในชีวิตของเรานี้มันสร้างมามันเกินแสกกัป ทุกชีวิตเกินแสกกัป เพราะว่าการเกิดการตายไม่มีต้นและไม่มีปลาย มันเกินแสกกัป เกินทุก ๆ ดวงใจ เพียงแต่ว่ามันเริ่มต้นนับหนึ่งตั้งแต่กัปมา ตั้งแต่กัชาติมาเท่านั้นนะ มันไม่ปรารถนา มันไม่นับหนึ่ง

อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้าเรานับหนึ่งเราตั้งต้นไปนี้ แสกกัปเห็นไหม ในอภิธรรมว่าหนึ่งแสกกัป พระอรหันต์ต้องสร้างบารมีหนึ่งแสกกัป แต่ถ้าพระปัจเจกพุทธเจ้าต้อง ๔ อสงไขย ๘ อสงไขย แต่พระอรหันต์นี้หนึ่งแสกกัปเท่านั้นถึงจะเป็นพระอรหันต์ได้ ถึงว่าจะมีบารมีสะสมถึงเป็นพระอรหันต์

อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้าเราสร้างตั้งแต่ตอนนี้ เราสะสมของเราไป มันจะเป็นไปได้ ความเป็นไปของอันนั้น อันนั้นหนึ่ง แล้วถ้ามันเป็นในชาติปัจจุบันนี้ละ ในชาติปัจจุบันนี้เราสะสมของ

เรามาแล้วนะ เราจะรู้ได้อย่างไรว่าเราไม่เคยสะสมมา เราสะสมของเรามาแล้วเพราะว่ามันกินอยู่แล้วเพราะไม่มีต้น คำว่า “ไม่มีต้นไม่มีปลาย” นี่มันไม่มีจุดที่นับ พอไม่มีจุดที่นับมันก็นับหนึ่งตั้งแต่เมื่อไหร่ก็ได้ มันต้องสะสมไป ถ้ามันเข้าถึงธรรมชาตินี้มันก็เข้าถึงธรรมชาตินี้ได้ใช่ไหม มันถึงว่าเวลามันนับหนึ่งชาตินี้ที่ไหน... ไม่ได้นับหนึ่งชาตินี้

อันนี้เรื่องของใจ ถ้าใจเป็นไปนะ ใจเป็นไปแล้วมีศาสนธรรม ถ้าใจไม่เป็นไปนี่ใจมัน ๕๐-๕๐ มันกำกึ่งนะ มันจะไปทางดีก็ได้ ทางชั่วก็ได้ ใจตรงนี้เราอาศัยศาสนาเป็นตัวหลัก ถ้าอาศัยศาสนาเป็นตัวหลัก ศาสนธรรมเป็นคำสั่งสอน ศาสนธรรมเป็นที่พึ่ง เห็นไหม แก้วสารพัดนึก ถ้าเราเกาะตรงนี้ไป เราพยายามเหนี่ยวเราเข้าไปหาในทางของคุณงามความดี ถ้าใจเข้าถึงคุณงามความดี ใจถ้าคิดเป็นประเสริฐ พวกนักวิทยาศาสตร์นะคิดเป็นประโยชน์กับโลกนี้ เป็นประโยชน์กับโลกมหาศาลเลย คนคิดทำก่อการร้าย คิดทำความไม่ดี เห็นไหม มันก็ใช้ความคิดวางแผนซับซ้อนมากขนาดไหนมันก็ต้องใช้ความคิดเหมือนกัน แต่ความคิดนั้นมันความคิดที่ทำลาย

ในความคิดของเราก็เหมือนกัน ในความเห็นของใจเหมือนกัน ถ้ามันทำลายโอกาสของตัวเอง โอกาสตัวเองที่มี โอกาสที่จะประพฤติปฏิบัตินี้มันมีโอกาสอยู่แล้ว ทำไมทำลายโอกาส? ทำลายโอกาสนี้ทำลายสิ่งที่เห็นว่าไม่มีคุณค่านะมันเป็นคุณค่าเลย โอกาสที่กว่าจะพบพระพุทธศาสนา ใครจะเกิดเป็นสหชาติต้องอธิษฐาน อธิษฐานมาเกิดพร้อมกับสหชาติ เกิดพร้อมพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง เกิดพร้อมกับในสังคมนี้ร่มเย็นเป็นสุข

นี่ความปรารถนา ความเกิดมาต้องการสิ่งที่เป็นอย่างนั้น เกิดในประเทศอันสมควรเป็นมงคล ๓๘ ประการ เกิดในประเทศอันสมควร สัมมาสมาธิ เกิดมาในความเห็นถูกต้อง นี่ความเกิดนั้นนะเราพร้อมอยู่ตลอดเวลา ตอนนีพร้อมหมดนะ ทุกคนนี้พร้อมหมดเลย เพราะอะไร? เพราะว่าทุกอย่างมันมีพร้อมใจ ขาดอย่างเดียว ขาดแต่ความตั้งใจของเรา ขาดแต่ความจริงจังของเรา ขาดแต่ความเห็นของเราที่จะทำให้เห็นได้

ถ้าโลกนี้เป็นภัยย้อนกลับไปนี่ ความคิดอย่างนั้นถ้าอยู่ในสภาพอย่างนั้นนะ มันต้องหมดไปชาติหนึ่ง ๆ มันเป็นภัยมากนะ เป็นภัยสำหรับว่าเราไม่รู้อุบัติเหตุ ไม่รู้ว่าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นมา

เมื่อไหร่ แล้วมันเกิดขึ้นมาโดยไม่รู้สึกรู้ตัวนะ นั่นถือว่าเป็นกรรมของเขา แต่ถ้ามันรู้สึกรู้ตัว เราทำตัวเอง เห็นไหม อันนั้นก็เป็นการที่ว่ามันเชื่อไม่ฟัง มันเป็นการรุนแรง

อันนี้มันก็ต้องว่าย้อนกลับ พยายามตั้งใจของเราเข้ามา เข้ามาหาหลักความจริงให้ได้ เข้ามาหาความจริง ความจริงในการเข้าหาถึงศูนย์กลางของใจ ความจริงเข้าไปเห็นของใจ แล้วมันทำลายตัวเองไม่ได้ มันจะสร้างแต่คุณงามความดีของตัวเองไป ถ้าสร้างคุณงามความดีของตัวเองไปนี่มันก็เข้ากับหลักของศาสนา มันจะเชื่อตรงนั้นไง ความจริงเรื่องศาสนานี้เน้นเรื่องใจนี้สำคัญ ใจในเรื่องกายของมนุษย์นี้สำคัญที่สุด เพราะใจมันคิดได้ ใจมันแปรเปลี่ยนได้ ใจมันกลับกลอกได้

แต่ที่ว่าเราเน้นเรื่องใจแล้วพอใจมันเข้าถึงนะ พอใจมันเข้าถึงมันก็เป็นไปซะใหม่ มันเข้าถึงตรงนั้นมันเห็นคุณประโยชน์ มันไม่กล้าทำลายสิ่งที่เป็นประโยชน์นี้จะให้เป็นโทษได้ สิ่งที่เป็นประโยชน์ต้องเป็นประโยชน์ สะสมประโยชน์ของเราขึ้นไป ประโยชน์ของเราเป็นพื้นฐานขึ้นมา แล้วมันจะสร้างสมขึ้นไป ทำความสงบของใจให้ได้ ทำโอกาสของคนนะ สร้างโอกาสของคนให้เป็นผลงานขึ้นมา โอกาสของคนเป็นโอกาสแล้วหลุดมือไปนี่มันก็เป็นการพลาดโอกาสไปแล้ว ชั้นหนึ่ง เป็นการพลาดโอกาสนะ โอกาสดี ๆ นี่ทำหลุดมือไปมันน่าเสียดายโอกาสนั้นมาก

แล้วเรามีโอกาสแล้วเราทำโอกาสนั้นให้มันเป็นประโยชน์ขึ้นมา แล้วสร้างผลงานขึ้นมาด้วย ทำความสงบของเราขึ้นมาให้ได้ หาหลักใจให้ได้ไง ถ้าทำหลักใจของเราได้นี้ ทาน ศีล ภาวนา มีทานนี่เป็นสิ่งที่ประเสริฐ การทำบุญกุศลนี้มันเป็นประเสริฐ มันเข้ามาให้ใจนี้ควรแก่การทำงานหนึ่ง ทำให้เรามีหัวใจนี้มันผ่องแผ้วขึ้นมา แล้วความประพฤติปฏิบัติมันก็เหมือนกับதாகวางเข้าไป คนมีทางไป คนไม่อันธูมีถนนหนทางคล่องตัวไปนี่ไปได้สะดวกทางหนึ่ง คนเราไม่มีถนนหนทางเลย จะเริ่มต้นเดินทางก็ต้องมาตากกลางทางของตัวเองเพื่อจะก้าวเดินออกไป มันเป็นป่ารกชัฏ แล้วมันไปไม่ได้เลย

นี่อำนาจของทานมันจะให้ผลอย่างนั้น อำนาจของทานทำให้เรามีโอกาส ทำให้ช่องทางเราไปสะดวก แล้วเราประพฤติปฏิบัติถึงตัวเราไหม เราสร้างสม เราพยายามหาหลักใจของตัวเองได้ไหม ถ้าหาหลักใจของตัวเองได้ นั่นนะมันถึงจะว่าเข้าถึง จับตัวใจของตัวเองได้ ใจอยู่ที่ไหนไม่เคย

จับต้องได้นะ มองไปที่ไหนจับต้องร่างกายนี้เป็นใจไปหมด ทุกอย่างเป็นใจไปหมด ความคิดก็เป็นใจไปหมด แต่มันไม่เคยเห็นใจ มันถึงล้งเลงส้าย

พอทำความเข้าใจของใจเข้าไปนี่ พอใจมันสงบเข้าไป มันถึงสัมมาสมาธิ นั่นนะมันจะเห็นใจของตัวเอง จับต้องใจของตัวเองได้ ถ้าจับต้องใจของตัวเองได้ นั่นนะมันถึงจะทำให้เรามั่นใจตัวเองไง บัจฉิตตังความรู้จำเพาะตนนะ จิตที่เวลาทุกข์ยากเจ็บปวดแสบร้อนนี้ มันเอาความร้อนมาให้ นั่นก็บัจฉิตตัง ใจดวงนั้นจะเราร้อนมาก ไม่มีใครจะร้อนเหมือนใจดวงนั้น ใจดวงนั้นจะอยู่ที่ไหนก็มีความร้อน

ถ้าใจดวงนั้นมันเข้าถึงหลักของความเย็น มันเข้าถึงสัจธรรมความจริง นี่บัจฉิตตัง มันจะร่มเย็นเป็นสุขของใจดวงนั้น เพราะใจดวงนั้นเย็นยันจากใจดวงนั้น ถ้าเย็นยันจากใจดวงนั้นนะ ถึงว่ามันเป็นบัจฉิตตัง มันเป็นความเห็นที่มหัศจรรย์มาก ใจดวงนั้นจะเย็นยันจากหลักการความเป็นจริง แล้วจากหลักการความเป็นจริงนั้นนะ เริ่มต้นทำโอกาสของตัวให้เป็นผลงานขึ้นมา ผลงานของใจที่ค้นคว้าขึ้นมาอันนั้น นั่นนะใจมันถึงสำคัญขนาดนั้น

ใจเหมือนมันเป็นอีกมิติหนึ่งที่มีความรู้สึก ที่จับต้องได้ แล้วมันแก้ไขความเห็นของมันไปนี่ มันละะ มันปลดเปลื้องความเศร้าหมองของมันเอง ปลดเปลื้องแล้วพยายามหาความถูกต้องเข้าไป ความถูกต้องที่เป็นความเชื่อมั่นเป็นความถูกต้องที่เป็นความเชื่อ ก็น้อมนึ้กเข้ามา ความถูกต้องที่เป็นวิปัสสนาญาณ ที่เห็นความถูกต้องแล้วสมุจเฉตปหานนะ มันสมุจเฉตปหานความคิดหยาบ ๆ ขาดออกไป ๆ มันจะไม่คิดสิ่งนั้นอีกเลยนะ เห็นความคิดสิ่งนั้นเป็นโทษ เป็นโทษขึ้นมาเนี่ยมันจะปล่อยวางความคิดสิ่งนั้นเป็นโทษ

นี่ใจมันสำคัญขนาดนั้น มันสร้างสมคุณงามความดีของมันขึ้นมาได้ แล้วมันทำลายหัวใจของมัน ทำลายพิษภัยในหัวใจของมัน ความพิษภัยในหัวใจของมันจนบริสุทธิ์ผุดผ่องขึ้นมาในหัวใจอันนั้นนะ ใจมันถึงประเสริฐใจ ใจถึงประเสริฐ แล้วใจถึงสะอาดสมา ใจมันต้องเป็นไปประสาของมัน มันเป็นไปมันหมุนเวียนไปเพราะอำนาจวาสนา กรรมวิถุวนมันหมุนไป หมุนไปวิถุวน หมุนไปอย่างนั้น ก็หมุนตามวิถุวนไป เราก็กลิ้งตามวิถุวนนั้นไป

ถ้าเราพยายามเอาตัวออกจากวิถุวน เราจะเอาตัวออกจากวิถุวนนี้เราก็ต้องทวนกระแส การทวนกระแสนั้นถึงต้องเริ่มต้นทำคุณงามความดี ใครเขาจะติเขาจะว่าเรื่องของเขานะ เขาจะติ เขาจะว่าเป็นคนที่ไม่ฉลาด เป็นคนที่ไม่หาความสุขใส่ตัว ไอ้หาความสุขใส่ตัวของเขานั้นนะ มัน เป็นความคิดของฝ่ายต่ำ ความคิดที่ว่า เอาความสุขใส่ตัวนี้มันเป็นสิ่งที่ไร้สาระทั้งหมดเลย เพราะ มันไม่มีแก่นสาร

สรรพสิ่งอะไรก็แล้วแต่ถ้ามีความสุข ความสุขจริง ๆ แล้วในศาสนาถือว่าความทุกข์อัน ละเอียด มันมีความพอใจใจ แล้วความสุขนั้นมันก็เหนียวรั้งไว้ไม่ได้ เห็นไหม ความพอใจอัน นั้นนะมันเหนียวรั้งกับเราไว้ไม่ได้หรอก มันเป็นอนิจจัง สิ่งใดที่ตกอยู่ใต้อิทธิพลของอนิจจัง สิ่งนั้น เป็นความสุขไปไม่ได้หรอก มันเป็นความพลัดพราก มันเป็นความเร่าร้อน มันเป็นความพอใจที่ เหนียวรั้งไว้ อยากจะให้สภาพเป็นอย่างนั้น หรือว่าถ้าเราอยู่กับสิ่งนั้นเกินความพอดีไป อยู่กับสิ่ง นั้นนานไปมันก็เบื่อ ความสุขอันใหม่มันก็ต้องเบื่อหน่าย

นี่ความสุขจริง ๆ แล้วคือความทุกข์อันละเอียด แต่เราไม่เข้าใจ โลกนี้ถึงไม่มีความสุขแท้ มันมีแต่ความสุขแท้คือความปล่อยวางเท่านั้น ความปล่อยวางตามหลักความจริง เขาจะว่าเราโง่เรา ฉลาด ไอ้คนที่ว่ามันฉลาด ๆ นั้นนะมันพยายามตัดดวงสิ่งที่ว่าไม่เป็นสาระใส่ใจของมัน แล้วเราทิ้ง ทางโลกเขาเห็นนะว่าเราสละขาดออกไป เราทิ้งออกไป เราทำได้อย่างไร ต้องเสียเวลาเวลาทุก อย่าง ต้องเสียโอกาส เสียเวลาของเรา เสียการเสียนงานของเราเพื่อแสวงหาบุญ นี่เขาว่าทางโลกนะ ไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย ของเขาทางโลกเป็นผู้ที่สละออก เป็นผู้ที่ไม่ได้อะไรขึ้นมาเลย

แต่ในหัวใจมันเจริญเติบโตขึ้นมาใหม่ ในทางหัวใจมันเจริญเติบโตขึ้นมา มันเข้มแข็ง ขึ้นมา มันยืนหลักของมันขึ้นมาได้ มันไม่เตาะเตะเหมือนเก่า มันเข้มแข็ง มันสามารถแยกแยะสิ่ง ใด ๆ ได้ นี่เป็นการพัฒนาตัวมันเองขึ้นมา โลกเขาจะพูดอย่างไรเป็นเรื่องของโลกเขา นี่เรื่องของ โลกเขา ความทำลายกันอย่างนั้นนะเขาว่าเป็นปัญญาอันประเสริฐมาก เป็นทำลาย มันยิ่งทำลายกัน ขนาดไหนนะมันก็ยังผูกโกรธผูกอาฆาตไปตลอด การทำลายอย่างนั้นมันก็ต้องใช้เวรใช้กรรมกัน ไปตลอด มันใช้เวรใช้กรรม อัจฉริยภาพใช้ในทางที่ผิด

นี่สัมมาทิฐิความเห็นชอบ ความเห็นชอบถึงเป็นประโยชน์กับเรื่องของเรามาก ความเห็นชอบ เราใช้ชีวิตของเราถูกต้องแล้วหนึ่ง ยังใช้ชีวิตของเราพยายามเอาหัวใจให้พ้นไปอีกเพราะอะไร? เพราะจะพ้นไปจากวัฏฏะไง ไม่ต้องมาเกิดตายซ้ำตายซาก เกิดตายซ้ำตายซากในวัฏฏานี้ มันก็อาศัยบุญกุศล ถ้ามีบุญกุศลมันมีความสุขพอสมควร

อย่างเช่นเราที่มีบุญกุศล เห็นไหม เราอุตส่าห์มาทำกันนี้ มันทุกข์ขนาดไหน มันพยายามมาทำ มันเป็นความทุกข์ของเขา แต่มันมีบุญกุศลเพราะมันชื่นใจไง มันมีที่ยึดมันมีหลัก หลักใจของเรา มี กับคนที่อวดเก่ง ว่าเก่ง ๆ นั่นนะ แต่หัวใจเราร้อน แล้วหัวใจไม่มีหลักไม่มีเกณฑ์ จะไปไหนก็ไม่รู้ ยืนอยู่กลางทะเลทราย ร้อนแสนร้อนก็ไม่รู้ ไม่มีเครื่องอาศัยแต่ยังอวดเก่งไง

มันเก่งแต่ปาก หัวใจไม่เก่งจริงหรือ ทำบุญกุศลของเรา มันจะทุกข์ร้อนขนาดไหน แต่มันยืนอยู่ในแม่น้ำ อยู่ในที่ชุ่มชื้น อยู่ในความสุขของเรา แต่ในเรื่องของการเกิดในโลกมันก็ต้องเป็นอย่างนั้น มันมีทุกข์มีสุขในโลกของมัน เป็นไปธรรมชาติของมัน แต่ในเมื่อเราเกิดเราตายขึ้นมา เราก็ต้องหาสิ่งที่เป็นประโยชน์กับเรา เป็นไปได้ จนกว่าเราจะพ้นออกไปจากกิเลสทั้งหมด ไม่ต้องเกิดไม่ต้องตายในโลกนี้ ไม่ต้องไปยุ่งกับโลกเขาอีก เรื่องโลกให้เป็นเรื่องโลก

เรื่องของหัวใจ เห็นไหม เขาว่ามนุษย์นี้เป็นอาวุร เขาพูดกันแต่มนุษย์ เพราะเขาเป็นคอมมิวนิสต์ เหมาเจ๋อตุงเป็นคนพูดว่ามนุษย์นี้เป็นอาวุร แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “หัวใจในมนุษย์นั้นประเสริฐกว่า” หัวใจมนุษย์เห็นไหม ใจเป็นใหญ่ ใจเป็นประธาน ใจเป็นทุก ๆ อย่าง มนุษย์นั้นสำคัญที่ใจ

แล้วสอนเรื่องศีลธรรม จริยธรรม พลิกแพลงหัวใจจากการเบียดเบียนกัน ให้เป็นการทำกิเลสของตน เพราะว่าการทำหัวใจของตนนั้นมรรคอรียสัจจะเกิดขึ้นมาจากหัวใจดวงนั้น คนคนนั้นต่างหากทำให้ใจของตนหลุดพ้นไปได้ คนอื่นทำไม่ได้ คนอื่นชี้หน้าเท่านั้น ใจเท่านั้นมันเป็นสิ่งลึกลับในหัวใจ แล้วใจเท่านั้นเป็นผู้พลิกแพลงได้ พลิกแพลงในทางธรรมใจ พลิกแพลงในศาสนธรรม ในคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เราเห็นยวั้งเข้ามาในใจของเราได้ เราทำของเราขึ้นมาจนสมกับเป็นว่าปัจจัยตั้งรู้จำเพาะตนเหมือนกัน เอวัง